

وجه دیگر نقش آفرینی رئیسی در پیگیری دیپلماسی منحصر به فردش را می‌توان در گفت‌وگوهای مفصلی جست‌وجو کرد که او در آغاز مذاکرات حساس ایران و کشورهای ۵+۱ با هدف رفع تحریم‌های ظالمانه علیه ایران از سر گذراند. رئیس‌جمهور در گفت‌وگوهای مهم خود با «امانوئل مکرون»، رئیس‌جمهور فرانسه با مورد توجه قرار دادن منافع مشترک تهران و پاریس، کوشید همتای فرانسوی‌اش را متوجه این واقعیت کند که رویکرد جدید تهران تاجه اندازه معطوف برداشتن گام‌های عملی جهت تحقق منافع برجامی‌اش است این گفت‌وگوها که اتفاقاً بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشت، به مفهوم گفت‌وگوی بی‌واسطه با دولت‌های غربی بود. گفت‌وگوهایی که در آنها صریح‌ترین مواضع ایران از جمله واکنش احتمالی به تبعات محقق نشدن منافع اقتصادی کشور در قالب برجام مطرح شد و اتفاقاً تأثیر ممکن خود را یافت

چنین پیشینه‌ای و با توجه به واقعیت‌های حاکم بر روابط ایران و کشورهای منطقه غرب، فعال‌سازی دیپلماسی فردی در مقطع کنونی یکی از بهترین گزینه‌های پیش روی سیاست خارجی ایران است. این گفت‌وگوها که اتفاقاً بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشت، به مفهوم گفت‌وگوی بی‌واسطه با دولت‌های غربی بود. گفت‌وگوهایی که در آنها صریح‌ترین مواضع ایران از جمله واکنش احتمالی به تبعات محقق نشدن منافع اقتصادی کشور در قالب برجام مطرح شد و اتفاقاً تأثیر ممکن خود را یافت. حمایت بی‌قید و شرط رئیس‌جمهور از دیپلمات‌هایش و تشریح رویکرد هوشمندانه برجامی ایران سبب شد که مذاکرات حساس وین در کوتاه مدت، چشم‌انداز روشنی جهت حل و فصل اختلافات برای رفع تحریم‌ها پیش روی خود ببیند.

فعال شدن دیپلماسی شخصی اگرچه منحصر به شخص رئیس‌جمهور باقی نمی‌ماند اما به کارگیری همه ابعاد آن، تمام ظرفیت‌های ممکن را در مسیر دیپلماسی متوازن و موفق ممکن می‌سازد. گسترش روابط دیپلماتیک مؤثر با اغلب کشورهای آسیایی و منطقه خاورمیانه و در عین حال حفظ کانال دیپلماسی با غرب نقطه عزیمتی است که رئیس‌جمهور در سیزدهم ذیل ابتکار عمل ویژه خود دنبال کرده که با قرار گرفتن در مسیر تدریجی و غایی خود، فرصت برداشتن گام‌های بلندتری را نیز در پیش رو به وجود می‌آورد.

تحقق خود از همراهی بازیگران بزرگ حوزه آسیا از جمله چین و روسیه نیز برخوردار است. چنانکه روس‌ها در گذشته به دلیل عدم حضور در برنامه‌های مشترک ایران و کشورهای حوزه قفقاز و آسیای میانه نقش دست‌انداز را ایفا می‌کردند در دیپلماسی همه‌جانبه‌گرا، اعتمادساز و تنش‌زدای دولت سیزدهم به شریکی برای تحقق همکاری‌های منطقه‌ای تبدیل شده‌اند. این دو کشور مهم حوزه قفقاز ذیل سیاست هوشمندانه دولت سیزدهم و ابتکار عمل خلاقانه رئیسی در حاشیه اجلاس «اکو» عملاً وارد عرصه همکاری‌های جدید اقتصادی شدند تا این واقعیت که دیپلماسی تاجه اندازه معجزه بن‌بست‌هاست، بیش از هر وقت دیگری هویدا شود.

■ گفت‌وگوی بی‌واسطه

وجه دیگر نقش آفرینی رئیسی در پیگیری دیپلماسی منحصر به فردش را می‌توان در گفت‌وگوهای مفصلی جست‌وجو کرد که او در آغاز مذاکرات حساس ایران و کشورهای ۵+۱ با هدف رفع تحریم‌های ظالمانه علیه ایران از سر گذراند. رئیس‌جمهور در گفت‌وگوهای مهم خود با «امانوئل مکرون»، رئیس‌جمهور فرانسه با مورد توجه قرار دادن منافع مشترک تهران و پاریس، کوشید همتای فرانسوی‌اش را متوجه این واقعیت کند که رویکرد جدید تهران تاجه اندازه معطوف برداشتن گام‌های عملی جهت تحقق منافع برجامی‌اش است. با در نظر گرفتن

ادامه دارد که «برجام تمام هدف او در سیاست خارجی نیست و دنیا باید بداند که سیاست خارجی دولت از برجام شروع نمی‌شود، به برجام هم محدود نخواهد شد» گویای نگاه همه‌جانبه دولت جدید به تعمیق مناسبات خارجی ایران از جمله روابط منطقه‌ای و آسیایی کشور بود. در پیگیری چنین نگاهی عضویت در سازمان همکاری منطقه‌ای «شانگهای» به عنوان دستاورد نخستین حضور رئیسی دولت سیزدهم در یک نشست بین‌المللی رقم خورد. نتیجه‌ای که بیش از هر چیز حاصل ویژگی‌های شخصیتی رئیسی در مراودات دوجانبه‌اش با همتایان خود در اجلاس شانگهای و نشان دادن اراده‌اش بر گسترش همکاری ایران با کشورهای آسیایی بود. پیشتر آخرین تلاش‌های ایران برای ارتقای سطح همکاری خود به عضویت دائم در سازمان همکاری «شانگهای» در سال ۲۰۱۷ به شکست انجامیده بود اما رئیسی با حضوری برنامه‌ریزی شده در نشست جدید این سازمان همکاری مهم حضور یافت و در خلال تبادلات دوجانبه و چندجانبه‌اش در این نشست کوشید با پررنگ کردن مزیت‌های نسبی ایران در حوزه انرژی و تبادلات تجاری میان شرق و غرب، راه را برای عضویت دائم در سازمان همکاری شانگهای هموار کند و یک موفقیت دیپلماتیک در امتداد تحقق شعار تقویت نگاه به شرق برای کشور رقم بزند. چه حضور ایران به عنوان عضو دائم در این سازمان زیر سایه اهداف تعریف شده این سازمان در عرصه‌های اقتصادی، تجاری، پولی و بانکی، انرژی و حمل‌ونقل می‌توانست شرایط بهتری را برای توسعه تبادلات بین‌المللی ایران و کاهش ابعاد بحران اقتصادی فعلی فراهم کند.

■ دستاورد بزرگ در حوزه انرژی

شاید یکی از درخشان‌ترین ثمرات دیپلماسی ویژه رئیسی در عرصه سیاست خارجی را باید در رویدادهای دیپلماتیکی جست‌وجو کرد که در حاشیه اجلاس سازمان همکاری اقتصادی موسوم به «اکو» رخ داد. رئیسی در حاشیه این نشست موفق شد قرارداد سه جانبه سوآپ گازی را با حضور «الهام علی‌اف»، رئیس‌جمهور آذربایجان و وزرای نفت دو کشور به امضا برساند. قراردادی که نخستین دستاورد بزرگ دیپلماتیک دولت سیزدهم در حوزه انرژی نام گرفت. به موجب این قرارداد مقرر شد که ایران در مرز ترکمنستان روزانه ۵ تا ۶ میلیون مترمکعب گاز صادراتی از این کشور را تحویل گرفته و ما به‌زای آن را در مرز به جمهوری آذربایجان تحویل دهد. اما به ثمر رسیدن همکاری در عرصه تهاثر گازی فارغ از مزیت‌های حاصل از آن، بیش از آنکه عنصری تعیین‌کننده در وضعیت کنونی اقتصادی یا کمبود گاز کشور باشد، نشان از نقشی داشت که رئیس‌جمهور در پی بروز مجدد یکی از بحران‌های تاریخی در منطقه قفقاز از خود نشان داد. ایران در دولت گذشته با وجود ارسال نشانه‌های مثبتی همچون لغو یک طرفه روادید از سوی جمهوری آذربایجان پاسخی درخور و متقابل دریافت نکرده بود و تحرکات راهبردی آمریکا و رژیم صهیونیستی در آذربایجان و ایجاد نگرانی‌های امنیتی نسبت به ایران در کنار بحث تحریم از جمله دلایل مسبب این مسأله بود. علاوه بر این، به نظر می‌رسد با توجه به نزاع ارضی آذربایجان و ارمنستان در منطقه قره باغ، دستگاه دیپلماسی ایران در آن زمان نتوانسته بود چنان که باید بر موضع بی‌طرف خود تأکید کند. حال آنکه شرایط در ماه‌های اخیر به نحوی تغییر کرد که در پی بروز مجدد بحران در قفقاز میان «ایران» و «باکو» در سه ماه گذشته هر دو طرف به تماس‌های ایران و پیشنهادهای سازنده آن واکنشی مثبت نشان دادند. این در حالی بود که سیر وقایع تنش برانگیز این حوزه برای تبدیل نشدن به یک بحران به مدیریت هوشمندانه‌ای از سوی ایران نیاز داشت که از سوی دولت سیزدهم پی گرفته شد. مناسبات دولت سیزدهم با جمهوری آذربایجان و ارمنستان پس از رفت آمدهای مقامات عالی‌اجرائی و وزرای خارجه دو کشور در دولت سیزدهم به تصمیم برای برقراری روابطی استراتژیک سیاسی - اقتصادی رسیده است که در تضمین

